datavimas neaiškus. Tai gali būti II-III a. atvežtos antikinės skulptūros arba XVI-XVII a. italų meistrų darytos antikinių skulptūrų kopijos. Jos gulėjo virš grindinio esančiame sluoksnyje ir pateko į rūsį tuoj po pastato sunaikinimo 1655 m. Matyt, šios skulptūros yra XVI-XVII a. egzistavusio rinkinio ar kolekcijos dalis.

Gintautas Zabiela

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Anykščių senamiestyje

1994-1995 m. LII kartu su AM tęsė Anykščių senamiesčio kultūrinio sluoksnio kasinėjimus. Žvalgomieji tyrinėjimai vykdyti būsimų statybų ar komunikacinių trasų vietose. Iš viso tyrinėta 11 vietų, iš kurių aštuoniose rastas viduramžių miesto kultūrinis sluoksnis.

A. Baranausko a. Nr.3 (centrinė senamiesčio dalis) ištirtoje 3 m^2 bendro ploto telefono linijos trasoje tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis prasideda 30 cm gylyje. Jame surasta nesupuvusių medžių liekanų, gyvulių kaulų, žiestos keramikos šukių. Šių radinių aptikta ir suardytose kultūrinio sluoksnio dalyse. Iš viso surinktos 38 šukės, 3 koklių fragmentai bei 1 stiklo šukė. Visi radiniai iš XVII-XVIII a.

Daukanto g. Nr.14 (senamiesčio P pakraštys) ištirtas bendras 3 m^2 plotas. Į V nuo namo kastame šurfe aptiktas iki 105 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinė 35 cm storio dalis be radinių, ankstesnė negu XIX a.

Parko g. Nr.10 (senamiesčio Š pakraštys), kasant griovį šiluminei trasai, užfiksuotas apie 1 m storio kultūrinis sluoksnis, storėjantis link Š pusėje buvusios Šventosios senvagės. Jame pastebėtas perdegusio molio plotelis - greičiausiai krosnies vieta.

Paupio g. Nr.2-4 (senamiesčio ŠV dalis) kieme ištirtas 5 m^2 bendras plotas. 30-40 cm gylyje sklype prasideda XVII-XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kurio storis tyrinėtose vietose siekia iki 80 cm. Sluoksnis storėja P kryptimi (A. Baranausko aikštės link). Jame aptikta nemažai žiestos, daugiausia neglazūruotos, keramikos, gyvulių kaulų, stiklo šukių, surastas olandiškos

pypkės kotelis. Ankstesnių nei XVII a. kultūrinių sluoksnių šioje senamiesčio dalyje neaptikta.

Sinagogos g. Nr.3 (centrinė senamiesčio dalis) ištirta kasamo šulinio vieta. Bendras kultūrinio sluoksnio storis čia siekė net 4,5 m. Panašu, kad šulinys pataikė į buvusios kūdros vietą, kuri užpilta XVIII a. Suplautoje žemėje rastas to laiko žiestas 11 cm skersmens puodo dugnas, žaliai glazūruoto koklio fragmentas, gyvulių kaulų.

Šaltinio g. Nr.12-14 (PV senamiesčio pakraštys) iškasti 4 šurfai, bendro 4 m^2 ploto. Viduramžių kultūriniai sluoksniai čia užplauti greta tekančio Šaltupio upelio ir yra 80-100 cm gylyje. Bendras jų storis siekia 60-100 cm. Šlapiame kultūriniame sluoksnyje vietomis išliko organikos pėdsakų, rasta XVII-XVIII a. paskirų keramikos šukių, gyvulių kaulų, žalvarinė skardelė. Šurfai parodė, kad kažkur palei upelį, matyt, truputį aukščiau, jau XVII a. stovėjo miestiečių sodybos.

Šaltupio g. Nr.2-4 (centrinė senamiesčio dalis), nors nebuvo atlikti nuodugnūs archeologiniai tyrinėjimai, 1993-1994 m. žiemą iškastos vandentiekio trasos vietoje surinkta nemažai XVI-XVIII a. radinių. Tai 5 koklių fragmentai, tarp kurių vienas žaliai glazūruotas ir vienas neglazūruotas, su rugiagėlių ornamentu, 2 stiklinių buteliukų kakleliai, 3 puodų ąsos bei 89 puodų šukės. Keramika daugiausia neglazūruota, vietinės gamybos, kietos masės, 4-7 mm storio sienelėmis. Vyraujantis puodų angų skersmuo - 11-20 cm, puodų dugnų - 7-13 cm. Ornamentuotos vos 4 šukės, iš kurių 3 puoštos bangele. Visa medžiaga rodo, jog šioje vietoje buvo suardytas gana storas viduramžių kultūrinis sluoksnis.

Vilniaus g. Nr.1 (centrinė senamiesčio dalis) ištirtas 5 m^2 plotas. Kultūrinis sluoksnis šioje senamiesčio dalyje storas, nes Vilniaus gatvė visais laikais buvo viena iš pagrindinių. Tyrinėtose vietose sluoksnių storis siekė iki 1,6 m ir link gatvės storėjo. Aptikta nemažai žiestos keramikos, kuri visa yra vietinės gamybos. Sluoksnyje pasitaikė paskirų koklių fragmentų, stiklo šukių, gyvulių kaulų. Iš metalinių dirbinių surastos dvi žalvarinės skardelės bei XIX a. datuojamas žalvarinis šaukštas sulenktu kotu. Kiemo gilumoje kastame šurfe, 1,2 m gylyje, aptiktas akmenų grindinys. 17x12x9-19x19x12 cm dydžio akmenys krauti per vieną sluoksnį vienas prie kito. Atrodo, tai bus XVIII a. kiemo grindinys. Surinkti radiniai datuojami XVII-XVIII a. Aiškesnio XVI a. ar ankstesnio kultūrinio sluoksnio šiame plote nepastebėta.

Archeologinių radinių pasitaikė ir už Anykščių senamiesčio ribų. 300 m

į ŠV nuo Anykščių bažnyčios, 180 m į ŠV nuo Šventosios dešiniojo kranto, Ažupiečiuose, Muziejaus g. Nr.4, AM teritorijoje, 1994 m. nukasinėjant nežymų pakilimą į R nuo A. Vienuolio-Žukausko namo-muziejaus, buvo aptikti žmonių griaučiai. Radimo vietoje ištirtas 4,5 m^2 plotas, aptiktos 2 kapų liekanos. 2-3 metų vaikas palaidotas 20 cm gylyje, galva į V, aukštielninkas, ištiestas. Kaklo srityje rastas karolių vėrinys, susidedantis iš 87 žalsvo stiklo 1 mm skersmens karoliukų. Į PV nuo šio kapo buvo palaidotas suaugęs žmogus, kurio kapas suardytas anksčiau kasant duobę, kurioje ir rasta didžioji griaučių dalis. Duobės užpilde rastos 2 monetos: 1653 m. Kristinos Livonijos šilingas bei 1656 m. Karolio Gustavo X Livonijos šilingas (monetų priklausomybę nustatė E. Ivanauskas). Yra duomenų, kad šį kapą prieš Antrąjį pasaulinį karą surado ir suardė A. Vienuolio sūnus Stasys. Kapų aplinkoje ištyrus dar 20 m^2 plotą, jokių kitų palaidojimo žymių nerasta. Panašu, kad kalvos viršuje XVII a. trečiajame ketvirtyje buvo atskirai palaidota pora žmonių.

1,1 km į ŠV nuo Anykščių bažnyčios, 150 m į PV nuo Anykštos kairiojo kranto, J. Biliūno g. Nr.39 darže, apie 1975 m. buvo rasta monetų. Į AM 1994 m. pateko 2 1664 m. lietuviški Jono Kazimiero šilingai, kaldinti Vilniaus ir Kauno kalyklose, 1666 m. lietuviškas Jono Kazimiero šilingas, kaldintas Kaune, bei 1649 m. Livonijos (?) šilingas. Radimo vieta yra per 200 m į PV nuo Anykščių dvarvietės. Kadangi ji šiuo metu nukasta, sunku pasakyti, kas čia buvo - nedidelis lobis ar XVII a. pastato vieta.

Nedidelių apimčių Anykščių senamiesčio tyrinėjimai leido pasiaiškinti kai kuriuos miesto raidos viduramžiais aspektus, nustatyti kultūrinio sluoksnio slūgsojimo gylį bei išlikimo laipsnį.

Robertas Žukovskis

Archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Skapo g. Nr.10

1994 m. pastato Vilniuje, Skapo g. Nr.10, viduje buvo ištirtas 29 m^2 plotas. Aptiktas 2,1-2,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Viršuje buvęs iki 55 cm storio kultūrinis sluoksnis supiltas XVIII-XIX a., įvairių statybos ir remonto darbų metu. Šiame horizonte aptikta dviejų minėto laikotarpio krosnių padų liekanų ir XIX a. datuojamo plytų grindinio fragmentai.